

VIDOKĻI

«Cilvēks sen būtu ticis atpakaļ paradīzes dārzā, ja stiprie būtu godīgāki un gudrie ziņošāki.»

J. Skujins

Mērnīeku laiki Latvijā tuvojas kulminācijai

Pēc pāris nedēļām valdība solījusi beidzot tikt skaidrībā, kā tad isti būs ar Latvijas šķērēšanu novados.

Vecie vēži jaunā kultūrē?

Vēl pavasarī viss likās pilnīgi skaidrs. Pašvaldību deputāti, klausot reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministru, sparīgi kasīja pakaušus, lēma un rakstīja uz ministriju atbildes ar savu skatījumu par gaidāmo reformu, veidojot 102 pašvaldību modeļi. Tad gluži kā sniegs no skaidrām vasaras debesīm nokrita partijas *Jaunais laiks* valdes paziņojums, ka labāk būtu veidot 33 novadus. Tas praktiski nozīmēja to, ka nekas liels Latvijas kartē nemainīsies – novadi tādā gadījumā tiktu veidoti līdzšinējo rajonu robežās, kā saka, tie paši vēži, tikai kultīte cita.

Galvenais — demokrātija

Tikpat pēkšņi sabiedrības zināšanai tika pasviesti 40, 82 un pat 109 novadu modeļi. Tiec nu skaidrībā, ko tas nozīmē un kā būtu labāk. Patiesību sakot, arī valdības un parlamenta viri un sievas jūtas apmulsuši, katram savs viedoklis, kas pat vienas partijas un faksijas aprindās var būt galīgi pretējs. Pagājušajā nedēļā premjers esot teicis, ka, viņaprāt, labāki būtu divi no pieciem variantiem – 40 vai 82 pašvaldību izveidošana. Arī pašvaldību lietu ministrs preses pārstāvim izteicies, ka tie arī viņam labāk tikot, jo, piemēram, 82 novadu modeļi netiek noteiktis novada centrs, par to pašvaldības varētu lemt pašas. Galvenais taču ir ievērot demokrātijas principus un iedzīvotāju intereses...

Sabiedrība – diskusija?

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija skaidro, ka to, cik novadus Latvijā veidot tagadējo 540 pagastu un pilsētu vietā, ziņāšot tikai pēc diskusijas sabiedrībā. Mīļie kung, sabiedrība jau sen ir piekususi sekot līdz jūsu domu lidlojumiem. Var jau būt, ka priekšlikumus izvērtē pašvaldību deputāti, taču sabiedrība – ne.

Tam vīram, kurš dzīvo vistālākajā Preiļu rajona pagasta nomalē un par vienīgo savas dzīves jēgu uzskata ne visai veselīgā veidā notriekt

sapemto piena naudu, vai arī tai tantei, kuras lauku mājās nekad nav bijis un, protams, nekad arī nebūs elektrības, *mērnīeku laiku* problēmas ir bezgala tālas un tikpat svešas kā pirmklasniekam integrāli.

Toties partiju viri gudri spriedelē. Vienam šķiet, ka novadu veidošana Latvijā, ja tā notiks līdz 2005. gada pašvaldību vēlēšanām, būšot vēsturisks sasniegums valsts attīstībā. Otrs apgalvo – cilvēkiem ir būtiski pierādīt, ka novadu veidošanas rezultātā viņi dzīve kļūs labāka. Trešais nesteidzas, mēs mierīgi paskatīsimies, kas tagad notiks.

Pašvaldību lietu ministrs I.Gaters laikrakstam «Diena» saka: «Daļa vietējo līderu ir skatījušies no sava pagasta vai pašvaldību grupas interešu viedokļa, bet valdības uzdevums ir izveidot novadus saskaņā ar visas valsts interesēm.» Skaisti! Vispirms deklarē, ka noteiktais ir sabiedrības interesēs, ka visu pušu viedokļi tiek ņemti vērā, līdz beidzot pieņem lēmumu, kas ir valsts interesēs. Vēlāk izrādās, ka tās nav isti saskaņējušas ar sabiedrības interesēm. Arī ar tā onkuļa un tās meža ielenkumā pamestās tantes interesēm.

Kas draud Preiļu rajonam

Laikrakstā «Diena» 30. jūlijā bija publicētas divas Latvijas kartes. Vienā valsts sašķērēta 40 novados, bet otrā cik cakām sacakoti 82 novadi. Pirmajā variantā tagadējais Preiļu rajons smuki sadalīts uz pusēm – minēts Preiļu un Līvānu novads.

Otrajā gadījumā kartē parādās četri novadi. Vienā no tiem valdība redz Sīļukalna, Stabulnieku, Galēnu, Riebiņu, Silajāņu un Rušonas pagastu, otrā ietilptu Preiļu un Vārkavas novads, kā arī Pelēču, Sutru un Saunas pagasts, trešo novadu veidotu tagadējais Līvānu novads, Rudzāti un Jersika, bet Aglonas pagasts ietilptu ceturta novada sastāvā, ko veidotu ar saviem tagadējiem sadarbības partneriem no Krāslavas rajona – Šķeltovas, Grāveru un Kasulūnas pagastu.

No malas raugoties, tieši šīs četru novadu variants Preiļu rajona pašvaldībām būtu visatbilstošākais. Tajā vismaz daļēji ievērota arī pagastu un novadu vēlme un agrāk izteiktie priekšlikumi, kā arī iespēja pašvaldību veidošanai ap visiem izteiktākajiem attīstības centriem.

Pašvaldībām neviens neko neprasa

Pēdējo nedēļu laikā rajona pašvaldībās nekādas iedzīvotāju aptaujas vairs netika rīkotas. Viedokļi tika noskaidroti jau pirms pāris mēnešiem, kad pagastu padomēm un novadu domēm bija jānodod galīgā atbilde par turpmāko reformas gaitu pašvaldību lietu ministrijai. Cilvēki jau mūs uzskatīs par muļķiem, ja kārtējo reizi prasīsim viņiem par valdības jaunajām idejām, spriež pašvaldību vadītāji. Bet arī pagastu un jau esošo novadu vadītājiem neviens neko nav prasījis. Acimredzot *augšā* domā arī viņu vietā.



Preiļu novada domes priekšsēdētājs Jānis Eglītis uzskata, ka pašlaik būtiskākais ir redzēt visu pašvaldību reformas likumdošanas dokumentāciju kopumā. Tas nozīmē, ka jābūt skaidrām ne tikai iespējamo novadu robežām, kuru noteikšana ir visvienkāršāk izdarāmais darbs, bet arī tam, kādā veidā tiks veidotas jauno pašvaldību padomes (vēlētas vai varbūt ieceltas), kā arī jāzina valsts finansiāle atbalsta pasākumi šim procesam. Tikai tad mēs varēsim piekrist kādam konkrētam modelim, saka J.Eglītis.

— Manuprāt gan 40, gan 82 novadu veidošanas modeļis tomēr ir labāks nekā iepriekšējie 102 un 33 novadu varianti. Izpētot abas iespējas, optimālākais ir veidot apmēram 60 līdz 70 vietējās pašvaldības. Tieši 82 novadu modeļis visvairāk sakrīt ar Preiļu novada domes atbalstīto variantu, līdz ar to ir pieņemamāks.

Reptes valdībai šis ir ļoti svarīgs jautājums un, domājams, tiks panākta vienošanās. Slikti būs, ja vieni valdībā iestāsies par vienu modeli, otri – par pretējo, ja sāks cīkstēties, kurš kuru pārbalsos. Lai nekļūdot, nepieciešams konkrēts dialogs ar pašvaldībām. Pašlaik mums neviens neko nav prasījis, internetā vienīgi iespējams iepazīties ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas mājās lapā piedāvāto informāciju, modeļiem un shēmām. «Novadnieks» ir pirmais, kas par to pāinterešējās, atzīst Eglītis.

Pēc Līvānu novada domes



priekšsēdētāja vietnieka Jāņa Klauža domām, 33 novadu reformas modeļis nav pieņemams. Tādā mēs jau esam dzīvojuši, viņš saka. Nedrīkst ignorēt cilvēku attieksmi. Valsts varai jābūt pēc iespējas pietuvinātai iedzīvotājiem. Ja tā būs vēl vairāk attālināta nekā līdz šim, nekas labs nav gaidāms. Nemot to vērā, labākais variants būtu veidot 60 līdz 70 novadus.

— Būtībā teritoriālās reformas jautājums nav nemaz tik sarežģīts. Ir jāšēzās pie sarunu galdā un jāspriež, kā labāk. Domāju, ka Gatera ministrijā tā arī notiek. Taču pagaidām mums, pašvaldību deputātiem un vadītājiem, padoms nav prasīts. Līdz ar to neskaidribu ir vairāk nekā atbīžu.

Riebiņu pagasta padomes priekšsēdētājs Volde-mārs Adamovičs domā, ka pašlaik piedāvātie pieci modeļi vēl nemaz nesot galīgais variantu skaits, gan parādīšoties vēl kāds piedāvājums. Taču viņš ir cieši pārliecināts, ka valdībai būtu jāizvēlas tas, kas strādātu iedzīvotāju labā. Par to, kas var notikt Latvijas laukos pēc lielu novadu izveidošanas, liecina ne pārāk sena pagātne, kad pēc kompartijas rīkojuma steigus tika apvienotas kolektīvās saimniecības. Ne viens vien kādreizējais ciematīns ir *paudzis*, jo cilvēki to pametusi.



— Jo lielāks būs apvienotais novads, jo cilvēkiem grūtāk būs nokļūt līdz pakalpojumu sniegšanas vietām. Tie, kas būs pie varas, šos nomaļu iedzīvotājus vienkārši aizmirsis. Bez tam nebūs iespējams izkontrolēt situāciju, cilvēku dzīves apstākļi varas vīriem būs sveši.

Riebiņu pagasts ne pēc kādas apvienošanās neilgojas, mēs varam dzīvot patstāvīgi. Taču, ja tiks pieņemts lēmums par novadu veidošanu, mūsu pašvaldībai pieņemamāks būtu variants veidot lauku novadu.

Pagaidām ir tik daudz neskaidrību, piemēram, nav zināms, kur būs reģiona centrs. Viss vēl miglā tīs. Taču mums jau neviens padomu nejauda.

L.Kirillova